

Porin kristillisen päiväkotin Ankkurin varhaiskasvatussuunnitelma

Sisältö

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat	4
1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus	4
1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.....	4
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	6
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	9
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	9
2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	10
2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	11
2.4 Arvoperusta.....	12
2.5 Oppimiskäsitys	14
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.....	15
2.7 Laaja-alainen osaaminen	15
Ajattelu ja oppiminen.....	16
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	16
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.....	17
Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	18
Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	19
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.....	21
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	21
Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä.....	22
Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö.....	22
Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.....	23
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.....	23
Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa	24
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	25
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	27
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	27
Monialainen yhteistyö.....	28
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen.....	30
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys.....	30
4.2 Pedagoginen dokumentointi.....	31
4.3 Monipuoliset työtavat	31
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	32
4.5 Oppimisen alueet	32
Ilmaisun monet muodot.....	34
Minä ja meidän yhteisömme	36
Tutkin ja toimin ympäristössäni	37
Kasvan, liikun ja kehityn	38
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	39
Kaksikielinen varhaiskasvatus	40
5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki	42

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	42
5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana.....	43
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	44
5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.....	45
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	46
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	46
7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	47

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määrääksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön.

Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite ja perusteasiakirjan noudattaminen koskevat myös kaupungin valvomaa yksityistä päiväkotitoimintaa ja perhepäivähoitoa.

1.2 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Tämä Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on tehty valtakunnallisten perusteiden pohjalle. Paikallinen suunnitelma on tehty kaikille Porin kaupungin päiväkodeille, perhepäivähoidolle ja avoimelle varhaiskasvatukselle yhteisenä. Lisäksi jokainen yksikkö laatii varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvan vuosittaisen toimintasuunnitelman, joka tarkistetaan toimintakausittain. Päiväkoti tiedottaa huoltajille toimintasuunnitelmassa päätetyistä keskeisistä asioista. Yksikön suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa kussakin yksikössä vuoden aikana toteutetaan.

Palvelusetelipäiväkodit ovat sitoutuneet toimimaan Porin varhaiskasvatuksen paikallisen suunnitelman mukaisesti. Paikallisesti päätetyt asiat ja porilaiset käytännöt ovat tekstissä tummennettuina. Tämä varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava ja sitä tulee arvioida ja kehittää.

Tätä suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon paikallisella tasolla tehdyt muut suunnitelmat.

- Porin kaupungin strategia
- Esiopetuksen opetussuunnitelma
- Oppilashuoltosuunnitelma
- Perusopetuksen opetussuunnitelma
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Kotoutumissuunnitelma
- Hyvinvointisuunnitelma
- Kasvatuksen ja sivistyksen kehittämisohjelma
- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Varhaiskasvatuksen henkilöstölle ja huoltajille on annettu mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen vanhemmista koottu asiakasraati on ollut osallisena paikallisen suunnitelman päivittämisessä. Vanhemmille ja henkilöstölle on jaettu suunnitelman luonnos ja heidän on ollut mahdollista antaa siitä palautetta valmisteluvaiheessa.

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu yhteistyössä perusopetuksen sekä perusturvan lastenneuvoloiden ja lastensuojelun kanssa. Neuvolan ja lastensuojelun kanssa sovitut käytännöt on osin kirjattu myös tähän suunnitelmaan.

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja alkuopetuksen edustajat ovat osallistuneet varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Porin varhaiskasvatussuunnitelma tehdään suomenkielisenä. Ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta vastaa Porissa BSS Daghemmet.

Tämä paikallinen suunnitelma on luettavissa kaupungin varhaiskasvatuksen nettisivuilla. Yksiköiden omat vuosittaiset toimintasuunnitelmat löytyvät Muksunetistä.

Porin Sivistystoimen tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arviointia pyydetään sekä henkilöstöltä että vanhemmilta. Arviointia ja kehittämistä käsitellään tarkemmin luvussa 7.

Seuraavassa kuviossa paikallinen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ovat normiluonteisia asiakirjoja kaikissa kunnissa.

Kuvio 1: Varhaiskasvatussuunnitelman tasot Porissa

1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohdaksi tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.

Porissa varhaiskasvatuksen opettaja vastaa suunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista. Kaikki tiimin kasvatushenkilöt voivat osallistua suunnitelman kirjaamiseen ja keskusteluihin vanhempien kanssa. Vastuu suunnitelmaprosessin etenemisestä ja kokonaisuudesta on varhaiskasvatuksen opettajalla. Keskusteluihin osallistuvat henkilöt päättää päiväkodin johtaja.

Lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon suunnitelmassa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laatimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitettyä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia (luku 4.2) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet kuvaavat siitä, miten pedagogisella toiminnalla tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki ja sen toteuttaminen (luku 5.4). Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkettä, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkkeitä koskeva suunnitelma. Siltä osin kuin lääkkeitä koskeva suunnitelma sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.

Porin varhaiskasvatukseen on tehty erillinen lääkehoito-opas ja –suunnitelma osana varhaiskasvatuksen turvallisuuskansiota.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, tuen riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava, ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen.

Porissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään viimeistään kolmen kuukauden kuluttua varhaiskasvatuksen aloittamisesta. Monikielisille lapsille voidaan sopia poikkeava vasuakataulu S2-opettajien kanssa. Suunnitelma arvioidaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa yhdessä vanhempien kanssa. Porissa on käytössä Opetushallituksen laatima mallilomake.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkkehoidosta
- lasten, henkilöstön ja huoltajien yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Varhaiskasvatustilain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen.

Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

Kunnallisissa päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan Muksunetissä sähköisesti ja suunnitelma seuraa lasta hänen vaihtaessaan ryhmästä tai yksiköstä toiseen. Perhepäivähoidossa suunnitelma laaditaan paperisena. Lapsen siirtyessä kunnallisesta yksityiseen yksikköön tai toisiin päin, lähettävä taho toimittaa suunnitelman lapsen tulevaan yksikköön. Jos lapsi on esimerkiksi vuoroasumisen vuoksi useammassa yksikössä, yksiköt tekevät keskenään yhteistyötä.

Porin kristillisen päiväkotia Ankkurin varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan suomenkielillä. Sen hyväksyy Porin kristillisen koulun kannatusyhdistys ry:n johtokunta, joka vastaa myös Päiväkotia Ankkurin kasvatusta ja opetusta koskevista asioista. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan koskemaan koko päiväkotia. Esiopetusryhmässä on lisäksi oma esiopetuksen opetussuunnitelma.

Suunnitelma laaditaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, työstäen yhdessä kaikkia suunnitelman osioita. Laatimisessa on mukana myös samassa toimintayksikössä olevasta esiopetuksesta vastaava henkilöstö, jolloin yhteistyö esiopetuksen kanssa toteutuu luontevasti.

Suunnitelman käsittelevässä johtokunnassa on niin perusopetuksen kuin huoltajienkin edustajia, jolloin myös heidän näkökulmansa pääsee esiin. Lisäksi olemme kuulleet huoltajia sekä lapsia myös laatimisprosessin aikana. Huoltajat esimerkiksi ovat antaneet palautetta ja toiveitaan erityisesti huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä koskien. Sosiaali- ja terveystoimi on ollut mukana työstämässä Porin kaupungin paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, jota olemme käyttäneet pohjana omassa varhaiskasvatussuunnitelmassamme.

Varhaiskasvatussuunnitelman arviointi- ja kehittämistyössä kaikki em. tahot ovat myös mukana. Suunnitelma tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vuosittain henkilöstön kanssa. Huoltajilta kootaan palautetta toimintamamme, jonka pohjalta arvioimme suunnitelmamme toteutumista ja teemme kehittämistyötä laadun parantamiseksi. Myös lapsilta kootaan ikätaso huomioiden huomioita ja palautetta arjessa. Kooste palautteista viedään tiedoksi johtokunnalle.

Varhaiskasvatussuunnitelmamme sisältää perusteiden tekstin, lihavoidulla tekstillä Porin kaupungin osuudet ja lisäksi olemme täsmentäneet sitä kirjaamalla erityisesti meidän päiväkotimme käytänteitä ja painotuksia. Toimintamme kristillinen arvopohja tulee näkyviin erityisesti toimintakulttuurissa ja arvoissamme.

Porin kaupungin varhaiskasvatusta koskevat suunnitelmat on otettu huomioon, jotta voimme palvella porilaisia perheitä osana porilaisia varhaiskasvatuspalveluja ja luoda yhtenäistä jatkumoa esikouluun ja perusopetukseen. Oman yksikkömme suunnitelman laatimisessa henkilöstön yhteinen keskustelu ja huoltajilta saatu palaute on ollut keskeistä toiminnan kehittämiseksi ja varhaiskasvatuksen järjestämiseksi jatkossakin laadukkaasti. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja sopimukset auttavat kehittämistyön ylläpitämisessä. Varhaiskasvatussuunnitelman osa-alueisiin palataan henkilökunnan palaverieissa ja sen toteutumista seurataan.

Varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan päiväkodin omilla verkkosivuilla.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastavina aukioloaikoina. **Porissa varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona ja avoimena varhaiskasvatustoimintana.** Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla.

Kaupunki järjestää varhaiskasvatuksen itse ja hankkii päiväkotihoidon myös yksityisiltä palvelujen tuottajilta palvelusetelillä. Lisäksi Porissa on käytössä yksityisen hoidon tuen kuntalisä alle 5 –vuotiaa lapsille. Lisää voivat saada niin yksityiset päiväkodit kuin perhepäivähoitajat ja ryhmäperhepäiväkodit.

[Päiväkoti Ankkuri on Porin Kristillisen koulun kannatusyhdistys ry:n ylläpitämä ja on yksityisenä palveluntarjoajana Porin kaupungin valvonnassa.](#)

Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatuslaissa. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatustavan mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla (Luku 3.1). Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua. Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

2.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Porissa varhaiskasvatusta annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja avoimissa päiväkodeissa. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuojoittain.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan palvelujen piiriin hakeuduttaessa sekä lapsen jo ollessa varhaiskasvatuspalvelujen piirissä.

Porissa uusien asiakkaiden palveluohjaus tapahtuu pääosin sivistyskeskuksessa, jossa vastaanotetaan varhaiskasvatushakemukset. Varhaiskasvatuksessa jo olevien asiakkaiden palveluohjaus on pääsääntöisesti siellä yksikössä, jossa he ovat asiakkaina.

Lisäksi asiakkaiden käytössä on varhaiskasvatuksen sähköpostiosoite ja asiakaspalvelunumero. Varhaiskasvatuksen nettisivuilta löytyy ajankohtainen tieto palveluista.

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuojoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja.

Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta.

Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukevat perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. **Porissa perhepäivähoito toteutuu hoitajien omista kodeista. Perhepäivähoitajat tekevät keskenään yhteistyötä mm. järjestämällä yhteisiä retkiä, liikuntatapahtumia jne.**

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatustavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laajalaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän. **Porissa avoimet päiväkodit toimivat päiväkotien alaisuudessa. Avointa varhaiskasvatusta toteutetaan avoimien päiväkotien lapsiryhmissä ja perhekerhoissa. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avointen päiväkotien ryhmät tarjoavat 2-5 – vuotiaille lapsille monipuolista toimintaa. Ryhmissä työskentelee varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja.**

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. **Porissa ympärivuorokautinen varhaiskasvatus järjestetään keskitetysti päiväkotitilassa.**

[Päiväkoti Ankkurissa varhaiskasvatus toteutuu kahdessa päiväkotiryhmässä: 2-4 -vuotiaiden ja 4-6 -vuotiaiden lapsiryhmä \(2019\).](#)

2.3 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapset tuovat varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltajien ja lasten väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lasten elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Porissa lapsen aloittaessa varhaiskasvatusta lähtökohtana on, että vanhemmat käyvät vähintään yhden kerran lapsen kanssa tutustumassa varhaiskasvatuspaikkaan ennen aloitusta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään viimeistään kolmen kuukauden kuluttua varhaiskasvatuksen aloittamisesta.

Lapsen siirtyessä yksikön sisällä ryhmästä toiseen, ryhmän vaihtoa valmistellaan yhdessä lapsen kanssa ja käydään tutustumassa uuteen ryhmään. Ryhmän vaihtuminen voi tapahtua myös kesken toimintakauden. Yksiköstä toiseen, kunnalliseen tai yksityiseen, siirtyessä lapsi käy tutustumassa uuteen yksikköön vanhempiensa kanssa ja tarvittaessa järjestetään siirtopalaveri. Yksikön vaihdot

tapahtuvat pääsääntöisesti elokuun alussa. Lapsen siirtyessä esiopetukseen järjestetään Porissa tarvittaessa siirtopalaveri lapsen vanhempien ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy hänen mukanaan esiopetukseen. Esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisen käytännöt on kuvattu Porin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.

Päiväkoti Ankkurin 5-vuotiaista suurin osa jatkaa esiopetusryhmässämme ja edelleen Porin Kristillisessä koulussa. Kun lapsi siirtyy esiopetukseen, pienempien ryhmän aikuisilta esiopetusryhmän aikuisille siirtyvä tieto ja lapsituntemus auttaa siirtymien läpiviemisessä ja auttavat huomioimaan lapsen tarpeet yksilöllisesti ja luomaan hänelle turvallisen ympäristön. Ryhmien aikuiset tapaavat arjessa päivittäin myös toisen ryhmän lapsia, joten aikuiset ovat jossain määrin jo lapsellekin tuttuja. Esiopetuspaikkaa haetaan erikseen, ja sen myöntää johtokunta. Esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisen käytännöt on kuvattu Porin Kristillisen koulun esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

2.4 Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja lapsen syrjäntäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseän, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itseltään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäsitteisiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatustyhteydelle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatusta luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestäväydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Päiväkoti Ankkuri tarjoaa perheille kristillisen arvomaailman mukaista varhaiskasvatusta. Edellä mainittujen arvojen lisäksi toiminnassamme keskeisiä arvoja ovat ihmisen arvo, lähimmäisyys, armollisuus, yhteisöllisyys, rehellisyys, kunnioitus, luottamus, kiitollisuus ja katsomustietoisuus.

Ihmisarvo ja vastuullinen lähimmäisyys

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on äärettömän arvokas ja häntä tulee kohdella sen mukaisesti. Ihmisen tulee tästä syystä arvostaa myös itseään. Kristillinen ihmiskäsitys korostaa ihmisten tasa-arvoa ja yhteistä ihmisyyttä sosiaalisista, taloudellisista tai katsomuksellisista eroista huolimatta. Tältä pohjalta varhaiskasvatusta ja koko päiväkodin henkilökunta pyrkii tukemaan jokaisen lapsen kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatusta vahvistaa terveen itsetunnon kasvua sekä auttaa lasta tunnistamaan omia lahjakkuuden alueitaan ja hyödyntämään niitä omaksi ja muiden iloksi. Monikulttuurisuuden ymmärtäminen ja suvaitsevaisuus nousevat ihmisen mittaamattoman arvon lähtökohtana. Lapsuutta kunnioitetaan ainutkertaisena ikä kautena. Kasvattajan tehtävä on suojella lasta ja kaikessa toiminnassaan pyrkiä toteuttamaan lapsen parasta.

Kristillisessä varhaiskasvatuksessa korostetaan vastuullisuuden merkitystä omassa toiminnassa ja ihmissuhteissa. Vastuullisuuden periaate ilmenee elämän kaikilla keskeisillä alueilla. Vastuullisuus suhteessa itseen merkitsee sitä, että lasta opetetaan lapsen ikätaso huomioiden ottamaan vähitellen vastuuta itsestään ja omista päivittäisten asioiden hoitamisesta, kuten pukemisesta ja ruokailusta, ja pienistä vastuutehtävistä. Suhteessa lähimmäisiin vastuullisuus merkitsee toisten kunnioittamista, arvostamista, heikomman puolustamista, huolenpitoa ja auttamista. Lapsi saa opetella ottamaan vastuuta omasta käytöksestään aikuisten tukeamana, huomaten myös omien tekojensa seurauksia suhteessa muihin lapsiin ja vuorovaikutukseen heidän kanssaan. Vastuullisuus merkitsee myös lapsen mahdollisuutta osallistua yhteiseen päätöksentekoon ja vaikuttamiseen ikätasonsa mukaan. Vastuuta ympäristöstä opetetaan luontoon tutustuen ja sitä arvostaen sekä huomioiden kestävä kehitys ja luonnon suojeleminen.

Armollisuus

Armollisuudella tarkoitetaan anteeksi antavaa asennetta. Lapset opetetaan pyytämään ja antamaan anteeksi sekä kantamaan vastuun omista teoistaan ja tekemättä jättämisistään. Kun ihmissuhteissa tulee loukkaantumisia tai sääntöjä rikotaan, siitä keskustellaan avoimesti oikeudenmukaisuutta korostaen ja riidat sopien.

Yhteisöllisyys

Kristillisessä varhaiskasvatuksessa korostetaan yhteisöllisyyttä. Se merkitsee yhteisvastuuta, toisista huolehtimista sekä päiväkotiyhteisöön kuulumisen ja osallisuuden kokemusta. Yhteisöllisyyteen kuuluu myös suomalaisen kulttuuriperinnön, yhteiskunnan perustana olevien arvojen ja toimintatapojen siirtäminen sukupolvelta toiselle.

Esiopetus arvostaa lasten, opettajien, muiden päiväkotiyhteisön jäsenten ja esiopetuksen ulkopuolisten asiiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan. Avoimella vuorovaikutuksella eri tahojen kesken edistetään yhteistyötä. Tärkeää on mahdollisuus tulla kuulluksi ja kantaa yhdessä toisten kanssa vastuuta hyvän päiväkotiyhteisön rakentamisesta. Lapsetkin voivat vaikuttaa ryhmänsä työskentelyyn ja toimintaympäristöön.

Rehellisyys

Rehellisyyttä opetetaan suhteessa itseen ja yhteisöön. Rehellisyys tarkoittaa niin omien vahvuuksien ja ansioiden kuin myös puutteiden ja laiminlyöntien kohtaamista ja käsittelemistä. Lasta rohkaistaan olemaan oma itsensä. Lapsia ohjataan puhumaan totta ja toimimaan vastuullisesti.

Kunnioitus ja luottamus

Kunnioitus ja luottamus ovat ihmiselle tärkeiden suhteiden perusta. Kristillisessä varhaiskasvatuksessa opetellaan kunnioittamaan jokaista ihmistä. Kunnioituksen oppimisen edellytyksenä on, että aikuiset antavat myönteisen mallin kunnioittavasta kohtelusta ja auktoriteettina olemisesta. Siten myös lapsi kokee tulevaisuutta kunnioitetuksi ja näin yhteisöön syntyy luottamukseen perustuvia kasvatussuhteita. Luottamus näkyy avoimena yhteistyönä myös päiväkodin ja huoltajien välillä.

Kiitollisuus

Elämä itsessään on kiitollisuuden aihe. Jokaisen elämästä löytyy alueita joista voi olla kiitollinen. Lasta ohjataan huomaamaan asioita, jotka ovat jo hyvin. Kristillisessä varhaiskasvatuksessa opetellaan kiittämään arkipäivän tilanteissa. Myös negatiivisista asioista opetellaan viestimään toinen huomioon ottaen.

Katsomustietoisuus

Katsomustietoisuus liittyy erityisen maailmankatsomuksen mukaisen varhaiskasvatuksen profiiliin. Varhaiskasvatuksella tuetaan lasten omaehtoista ajattelua ja tarjotaan aineksia maailmankatsomuksen rakentamiseksi. Kristillisessä varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsen ja vanhempien valinnanvapautta. Lapsen huoltajalle selvitetään aina ennen hoitopaikan sopimusta varhaiskasvatuksen toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen maailmankatsomukselliset lähtökohdat ja painotukset. Tämä opetuksen lähtökohtana oleva kristillinen arvopohja toteutuu toiminnassa läpäisyperiaatteella osana kristillisen varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

2.5 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkailemalla ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiesaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatuskäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Kasvatuksessa huomioidaan lapsen toiminnallisuus ja kokemuksellisuus ja hän saa mahdollisuuksia kokea, tutkia, kokeilla ja toimia kaikkien aistiensa kautta. Oppimista tapahtuu kaikissa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä ja arjen tilanteissa, kuten esimerkiksi ulko- ja sisäleikeissä, ohjatussa toiminnassa, leikki-puistossa, pukemis- ja ruokailutilanteissa, wc:ssä, vierailuilla, lepopöydällä, retkillä ja liikenteessä.

Yhdessä opetellaan kaveritaitoja, toista kunnioittavia käytöstapoja, liikuntataitoja, leikkejä, uusia makuja, sopivaa äänenkäyttöä, itseilmaisua ja tunteiden näyttämistä sekä itsesätelytaitoja. Matemaattisia ja kielellisiä taitoja opeteltaessa huomioidaan iänmukaiset taidot ja oppimisvalmiudet.

Aikuisen vastuulla on luoda mahdollisuuksia kokeilla, leikkiä, tutkia ja ihmetellä yhdessä. Aikuisen tulee olla aktiivinen ja rohkaiseva ja mahdollistaa toiminta välineillä, aikaa ja tilaa antamalla ja erityisesti sallimalla erilaiset tutkivat kokeilut. Aikuisten tulee mahdollistaa, että oppimisympäristössä näkyy lasten käden jälki. Positiivisen ilmapiirin luomalla lapsia ohjataan näkemään epäonnistumiset tai virheet oppimiskokemuksina.

2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä sitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetusta ja hoitoa muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatusta avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelun- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatusta sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetusta lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoitetaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetusta tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7) ja pedagogiselle toiminnalle (luku 4) asetetut tavoitteet.

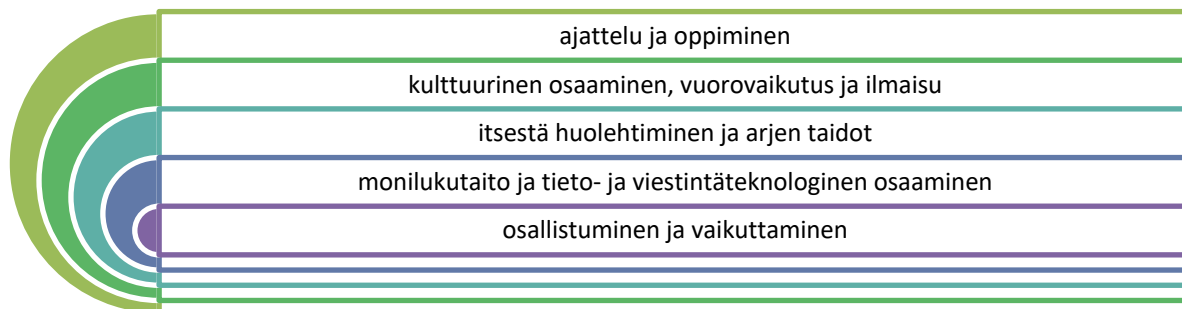
Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen ovat keskeinen osa lapsen päivää. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

2.7 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työntekeä sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

Kuvio2: Osaamisen osa-alueet

Seuraavaksi kuvataan mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoita ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Toiminnassa otetaan huomioon lasten toiveet/ideat, joita toteutetaan mahdollisuuksien mukaan, jotta he saavat onnistumisenkokemuksia ja saavat kokea omat ajatuksensa merkityksellisiksi. Tärkeää on lasten itse oivaltaminen ja tutkiminen kaikin aistein. Ihmettely ja kysymykset vievät etsimään tietoa, uusia ratkaisuja ja ymmärrystä. Aikuinen ei anna vastauksia aina valmiina, vaan auttaa lasta löytämään ne itse.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvyllä ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa.

Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitteluun asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan risiiritilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Porissa lapsiryhmissä tutustutaan ryhmässä esiintyviin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin. Oppimisympäristössä eri kulttuurit näkyvät arjessa ja leikissä. Perheiden omaa asiantuntemusta käytetään apuna eri kulttuureihin tutustumisessa. Suomalaisen kulttuurin perinteet ja juhlat huomioidaan vuoden kierrossa.

Kulttuurinen kasvatus ja vuorovaikutus on oleellinen osa eettistä kasvatusta. Kristillinen painotus tulee esiin erityisesti siinä, että jokainen on yhtä arvokas, kieleen, kulttuuriin, ulkonäköön tai taustaan katsomatta. Eri tavalla toimivia tai ajattelevia kunnioitetaan, heidän näkemyksensä otetaan huomioon ja heistä puhutaan arvostavasti. Kulttuuri-identiteetin kasvua tuetaan tutustumalla oman kulttuurimme juhliin, erityisesti kristillisten juhlapyhien sisältöön, ja perinteisiin ja vertaamalla niitä esimerkiksi eri kulttuuritaustan perheen tapoihin. Esimerkiksi isovanhempien kanssa yhteistyössä voidaan tutustua heidän lapsuutensa leikkeihin. Asioita lähestytään lapsen näkökulmasta ja kokemusmaailmasta käsin. Varhaiskasvatushenkilöstön tulee olla tietoisia omista kulttuurisista asenteistaan ja olla hyvänä esimerkkinä kunnioittavasta vuorovaikutuksesta.

Erityisesti jos päiväkodissa on perheitä tai henkilökuntaa, joilla on eri kulttuuritausta, voidaan heidän kanssaan yhteistyöllä tutustua lasten kanssa vieraan kulttuurin kieleen, makuihin ja tapoihin. Eri kulttuureihin tutustumalla hälvennetään ennakkoluuloja, voidaan oppia ymmärtämään esimerkiksi erilaisia tervehtimistapoja ja arvostavaa kohtaamista ja opetella puhumaan korrektisti esimerkiksi ulkonäköön liittyvistä asioista. Kulttuurinen kasvatus voi olla myös oikaisemassa kotoa mahdollisesti omaksuttuja negatiivisia asenteita, kuten ettei toisen kulttuurin lapsen kanssa saisi leikkiä tms.

Erilaisuuteen voidaan tutustua myös asettumalla toisen asemaan esimerkiksi jonkin vamman luomien rajoitusten ja mahdollisuuksien näkökulmasta, esim. Viettä aistiviikkoa tai tehdä retki liikuntarajoitteisen näkökulmasta.

Kristillisten juhlapyhien yhteydessä toiminnan sisällöissä suositaan kristillisiä juhlaperinteitä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan, ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Jokapäiväiset arkitoiminnot ruokailu -, pukemis- ja riisumistilanteet, päivälepo, ulkoilu sekä erilaiset siirtymätilanteet ovat lapselle ominainen oppimisen lähde. Porin varhaiskasvatuksessa niitä hyödynnetään varhaiskasvatuksen tavoitteissa ja opetussisällöissä. Näin toimintatilanteet korostuvat leikin ja monipuolisen opetuksellisen toiminnan rinnalla tärkeinä pedagogisina mahdollisuuksina.

Yhteistyö korostuu huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen harjoittelussa. Huoltajien toiveita kuullaan muun muassa päivälepoon ja ruokailuun liittyvien tapojen

suhteen. Lapsiryhmän toiminnallinen kokonaisuus on kuitenkin suunnittelun perusta. Yhteistä keskustelua huoltajien kanssa edellyttää myös erilaisten turvallisuuteen liittyvien taitojen harjoittelu niin fyysisissä kuin mediaympäristöissäkin.

Päivittäisissä kohtaamisissa toteutuvan tunnekasvatuksen lisäksi tukena ovat mm. kuvat ja videot ja pienten näytelmien avulla sekä niistä keskustellen voidaan sanoittaa erilaisia lasten kokemia tunteita ja tilanteita. Lapsella on lupa näyttää kaikki tunteensa ja häntä ohjataan rakentavaan tunnelmaisuuteen. Aikuinen auttaa lapsen tunteiden sanoittamisessa. Turvataitojen opettaminen lapsille ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti, esimerkiksi vuorovaikutustilanteissa kerrotaan lapselle, millainen koskettaminen on sopivaa.

Lasta kannustetaan maistamaan erilaisia ruokia ja heidän kanssaan keskustellaan ruokailutilanteissa terveellisestä ravinnosta ja sen tärkeydestä. Lapsen wc-käynneissä lasta ohjataan hienotunteisesti ja kärsivällisesti. Pukemistilanteista pyritään tekemään mukavia jutustellen, lauluin ja loruin.

Lasta kannustetaan omatoimisuuteen ja kehutaan onnistumisista (esim. kuvakorttien peukku), mutta aikuinen on myös apuna sitä tarvittaessa ja aikuiset luovat ilmapiirin, jossa apua on helppo pyytää. Ohjaamme lasta huolehtimaan itsestään, toisistaan ja ympäristöstään, esimerkiksi siivoamaan jälkensä ja auttamaan myös kaveria. Lapset opettelevat huolehtimaan tavaroistaan ikätasoisesti, kuten viemään omat tavaransa lokeroon. Retkillä ohjataan turvalliseen liikennekäyttäytymiseen.

Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Lapsille pyritään antamaan yhtäläiset valmiudet tieto- ja viestintäteknologian taidoissa, kuten ipadien käytössä, ja hyödynnetään lasten kiinnostus ja motivaatio laitteiden käyttöön muiden asioiden opettamisen välineenä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Lapsia kannustetaan tekemään erilaisia viestejä, esimerkiksi kirjoittaen, piirtäen tai kuvina. Tuttuja logoja ja merkkejä voidaan tunnistaa esim. retkillä, kertoa tarinoita kuvien pohjalta ja pohtia erilaisten kuvien ja viestien todenperäisyyttä ja merkitystä. Mikäli lapsella on niin vahva kiinnostus pelien maailmaan, että se heijastuu jo muuhun toimintaan, huomioidaan ohjauksessa todellisuuden ja kuvitteellisten asioiden ja seuraamusten erojen painottaminen.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.

Porin varhaiskasvatuksessa monilukutaitoa kehitetään leikin, ihmettelyn ja tutkimisen avulla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Monilukutaitoon sisältyy laaja tekstikäsitelmä. Tekstit voivat olla kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa sekä näiden yhdistelminä. Leikin avulla tartutaan lasta kiinnostaviin ilmiöihin. Maailman ja sen ilmiöiden yhteinen ihmettely, havainnointi ja tutkiminen tukevat lasten monilukutaidon kehittymistä. Lasten oppimisympäristöjen tulisi olla tekstien ja kuvien rikastamia, jotka kannustavat ja motivoivat lapsia lukemaan ja tulkitsemaan erilaisia tekstejä ja viestejä.

Varhaiskasvatuksessa teknologiaa hyödynnetään esimerkiksi käyttämällä oppimispelejä ja -tehtäviä ja videoita. Lapset voivat kuvata ja äänittää omia tuotoksiaan ja tehdä omia videoita. Skype-yhteydellä voidaan olla yhteydessä toiseen päiväkotiryhmään. Tietokoneen tekstinkäsittelyohjelmaa käytetään esimerkiksi numeroiden ja kirjainten opettelussa ja leikkikirjoittamisessa. Valokuvat ja digitaaliset tallenteet voivat olla myös osana lasten kasvunkansiota. Mikäli perheissä on tieto- ja viestintäteknikan erityisosaamista, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa toteuttaa lasten kanssa erilaisia projekteja. Mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä laaja-alaisen oppimisen yhteistyötä myös kristillisen koulun oppilaiden kanssa. Aikuinen ohjaa tieto- ja viestintäteknikan turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Toiminnan suunnittelun pohjana ovat lasten tarpeet, kiinnostuksen kohteet ja toiveet. Lapset saavat esittää ideoitaan ja toiveitaan päiväkodin toimintaan ja niitä myös aktiivisesti kysellään. Lapsi on osallinen, ja aktiivinen toimija. Näin luodaan toimintakulttuuria, jossa lapset saavat kokea että heidän mielipiteillään on merkitystä ja jokaisen mielipide on tärkeä. Lapset ovat myös mukana ryhmän yhteisten sääntöjen ja sopimusten luomisessa, jolloin lapsi kasvaa vähitellen vastuuseen yhteisissä päätöksissä. Young leader -tiimipedagogiikassa lapset ikätasoisesti harjoittelevat tiimijohtajan roolia ja rohkaistuvat osallistumaan ja harjoittelevat neuvottelua ja toisten kuuntelemista. Aikuisten kannustus osallistumaan ja vaikuttamaan ruokkii lasten ideointia. Aikuinen mahdollistaa soveltuvien ideoiden ja leikkien toteutuksen luomalla aikaa, tilaa, välineitä ja tarvittaessa joustaa omista suunnitelmistaan.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Lasten kanssa arvioidaan toteutunutta toimintaa: mikä meni hyvin, mikä ei sujunut, mikä oli kivaa ja mistä he innostuivat. Heidän kanssaan pohditaan myös miksi tilanteet menivät niin kuin menivät ja mikä siihen vaikutti. Lasta ohjataan ikätasoisesti ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja annetaan myös pieniä luottamustehtäviä ja rohkaistaan ja kiitetään niiden hoitamisesta. Lapselle luodaan onnistumismahdollisuuksia, eli tehtävät ovat sellaisia, että hän voi niistä suoriutua.

Yhteisiä sääntöjä ja sopimuksia tarkistetaan yhdessä ja perustellaan ne. Luodaan ilmapiiri, jossa armollisuus ja uudelleen yrittämisen mahdollisuus ovat läsnä. Aikuinen uskoo lapsen osaamiseen ja oppimiseen ja viestittää tätä myös lapselle. Kristillisen näkökulman myötä painotamme vuorovaikutustilanteissa sitä, että jokainen on arvokas ja jokaisella on omat lahjansa annettavana yhteiseksi hyödyksi ja iloksi. Tuemme lasta arvostamaan itseä ja toisia ja iloitsemaan niin omista kuin toistenkin onnistumisista ja osaamisesta. Jokaista tulee kohdata kunnioittaen.

Lasten kanssa keskustellaan myös heidän oppimisestaan ryhmänä ja yksilöinä, ja kasvun kansio voi olla tässä apuna osoittamassa opittuja taitoja (valokuvat, piirroukset, askartelut). Lisäksi henkilökunta arvioi omaa toimintaansa ja laaja-alaisen oppimisen tavoitteiden toteutumista työskentelyssä niin yksin kuin tiiminäkin. Pedagogisten suunnittelun ja tavoitteiden kirjaaminen luo jatkumoa ja auttaa toiminnan tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan myös henkilökunnan yhteisissä palavereissa vuoden aikana ja sen pohjalta tarvittaessa täsmennetään suunnitelmia.

Kokonaisuudessaan Päiväkoti Ankkurin varhaiskasvatus toteutuu kristilliseltä arvopohjalta, joka on läpäisyperiaatteella läsnä kaikessa päiväkodin toiminnassa.

Toiminta, kasvatus ja opetus ovat varhaiskasvatukselle asetettujen yleisten kasvatustavoitteiden ja opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisia. Ne eivät edellytä lapsen henkilökohtaista sitoumusta tai pyri vaikutta-

maan siten, että hän sitoutuu kristilliseen maailmankatsomukseen tai jonkun sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen. Kristillisessä varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsen ja huoltajien valinnanvapautta. Tämän arvon kunnioittaminen merkitsee kristillisen päiväkodin toiminnassa esimerkiksi sitä, että lapselta tai heidän perheiltään ei edellytetä kristillistä maailmankatsomusta.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunniste-taanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvä mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatussyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä keskeiselle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiseksi sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä tulee myös arvioida ja kehittää. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Porissa toimintakulttuuria kehitetään ja ylläpidetään koko työyhteisön yhteisillä pedagogisilla keskusteluilla ja niitä tukevilla rakenteilla. Ammatillista tietoisuutta ylläpidetään jatkuvalla oman työn reflektoinnilla tiimissä ja työyhteisössä.

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännöissä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa. **Porissa varhaiskasvatussyksiköt mukaan lukien**

perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus määrittelevät vuosittaisissa toimintasuunnitelmissaan, miten henkilöstö, vanhemmat ja lapset havainnoivat ja arvioivat toimintakulttuuria ja sitä kautta osallistuvat sen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyyteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Päiväkoti Ankkurissa rohkaistaan kaikkia osapuolia oppimaan toisiltaan. Erehdyksiin suhtaudutaan armollisesti ja ne nähdään oppimiskokemuksina epäonnistumisten sijaan. Avoimessa ilmapiirissä niin onnistumisista kuin erehdyksistäkin keskusteleminen ja rehellinen vastavuoroinen palaute luo uusia ideoita ja kokeiluja. Toimintahetkien ja kasvatustilanteiden yhteinen arviointi rohkaisee ja auttaa löytämään myös uusia toimintamalleja. Jokaista työntekijää rohkaistaan tuomaan oma osaamisensa ja erityistaitonsa koko tiimin ja lasten hyväksi ja luodaan sille tilaa. Apua saavat myös aikuiset pyytää, yksin ei tarvitse pärjätä. Vuosittaiset kehityskeskustelut esimiehen kanssa ovat myös oppimistilanne puolin ja toisin. Henkilöstö osallistuu alan koulutuksiin pitkin vuotta ja jakaa opitun koko työyhteisölle.

Lapsia ohjataan ikätasohuomioiden myös oppimaan ja itse ajattelemaan, ilman että on aina valmiita malleja miten toimia. Lasten ideoita ja mielenkiinnonkohteita arvostetaan ja niihin tartutaan. Lasten kanssa luodaan myös erilaisia oppimistilanteita tutkien ja kokeillen. Lapsi voi myös opettaa aikuista, eikä vain toisinpäin. Huoltajia otetaan myös soveltuvin osin mukaan toteuttamaan esimerkiksi omaan erityisalaansa liittyviä projekteja.

Päiväkoti Ankkuri on osa myös isompaa oppivaa yhteisöä. Yhteistyössä Porin kristillisen koulun kanssa järjestetään vanhempainkoulutusta ja päiväkodin ja koulun opettajien yhteishankkeiden myötä opettajat oppivat myös toisiltaan.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertais-suhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Leikki ja vuorovaikutus

Painotamme jokaisen ryhmään kuulumisen tunnetta, jotta jokainen lapsi saisi kokea tulevaisuutensa kuulluksi ja nähdyksi. Lapsia ohjataan kutsumaan toisiaan ” Tule mukaan! ”, jotta rohkeimmat lapset ottavat aktiivisen osan yksinäisten kutsumiseksi mukaan leikkeihin. Erityisesti uusien lasten aloittaessa päiväkodissa, on leikki ja turvallisten vuorovaikutussuhteiden luominen keskeisin asia. Leikille luodaan tilaa, leikkirauha, aikaa ja myös leikin päättämiseksi annetaan aikaa ja ennakoitua tilanteen muutoksia lapselle. Leikki on lapsen

työtä ja siihen voidaan tuoda opetuksellisia elementtejä ja aikuisen tehtävä onkin rikastuttaa leikkiä ja sanoittaa sitä. Rikastuttaminen voi olla esimerkiksi leikkivälineiden vaihtelua, uusien ideoiden tuomista, muutoksia tilankäytössä tai aikuisen roolin muutoksia leikissä. Aikuinen voi itse leikkiin osallistuen ohjata leikkiä ja siinä toteutuvia vuorovaikutussuhteita. Tärkeää on aikuisen pysähtyminen ja paneutuminen leikkiin ja vuorovaikutukseen – aito läsnäolo. Aikuinen voi tukea leikkien valintaa sekä lasten tutustumista ja ryhmäytymistä leikki-pareja ja -ryhmiä vaihdellen. Tämä auttaa uusien kaverisuhteiden syntyemisessä.

Aikuinen antaa omalla vuorovaikutuksellaan mallin äänenkäytöstä, kunnioittavasta kohtaamisesta ja puheta-vasta sekä sitoutumisesta tilanteeseen. Aikuisen tulee havainnoida lasten leikkiä läheltä, jotta lasten aloit-teet, myös sanattomat, tulevat huomioiduiksi ja jotta aikuinen voi niitä tarvittaessa sanoittaa muille lapsille.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toimin-nassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilös-tön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yh-denvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liitty-vät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisen-sitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Niin aikuisten kuin lastenkin kesken rohkaisemme jokaista aktiiviseen osallistumiseen. Jokaisen mielipiteet ovat tärkeitä ja myös sanattomia viestejä huomioidaan. Lasten toiveet otetaan huomioon toiminnan suunnit-telussa. Myös huoltajat saavat osallistua toimintakauden suunnitteluun syksyn vanhempainilloissa ja tuoda vuoden mittaan omia aloitteitaan esiin, olla esim. toteuttamassa tapahtumia tai vierailuja, ja antaa palautetta toiminnastamme.

Eri-ikäisistä ja -taitoisista lapsista koostuvassa ryhmässä ohjataan lapsia suhtautumaan toisiinsa arvosta-vasti, eikä väheksyvästi esimerkiksi ikään, kokoon tai taitoihin liittyvien seikkojen vuoksi. Jokainen saa olla tärkeänä osana ryhmää omista taidoistaan käsin.

Aikuisten tulee olla tietoisia omista stereotyyppisistä ajatuksistaan suhteessa lapsen sukupuoleen, jotta vää-ränlaisia yleistyksiä ei tehtäisi, esim. ”kaikki pojat tykkäävät vauhdikkaista leikeistä”. Lapsen luonteen tulee olla määrittävä tekijä siinä, miten häntä ohjataan. Kristillisenä päiväkotina haluamme kuitenkin pitää esillä myös kristillisen maailmankatsomuksen mukaisen näkökulman tyttöjen ja poikien erilaisuudesta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katso-mukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ym-märtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista kes-kustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kes-tävää kehitystä.

Kulttuurinen moninaisuus näkyy päiväkodissamme myös siinä, että perheet edustavat eri kirkkokuntia tai kristillisiä yhteisöjä ja näin ollen myös odotukset siitä miten kristillinen arvomaailma näkyy, voivat huoltajilla

olla hyvin erilaiset. Vanhemmille selvitetään päiväkodin toimintakulttuurin periaatteet ja yhteiskristillinen arvopohja. Päiväkoti ei ole sidoksissa mihinkään seurakuntaan, mutta toimii niiden kanssa läheisessä yhteistyössä.

Monikulttuurisuus nähdään rikkautena ja eri kulttuuritaustaisen lapsen huoltajien kanssa sovitaan miten lapsen oman kulttuuri-identiteetin kasvua tuetaan ja millaisia arjen käytännönasioita kasvatushenkilöstön on hyvä huomioida. Huoltajien kanssa myös tehdään yhteistyötä kulttuurien esittelyssä. Lapsia tutustutetaan eri kulttuurien tapoihin, ruokakulttuuriin ja kieleen. Maahanmuuttajaperheiden kanssa tehdään yhteistyötä kotoittavan tahon kanssa.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Keskeistä on aikuisten malli; selkeä ja yleiskielinen puhe, selkeä artikulointi, puheen sävy ja tapa puhua kunnioittavasti niin läsnä olevalle lapselle kuin myös muista lapsista ja vanhemmista. Vieraisiin kieliin tutustutaan esimerkiksi laululeikein, vierailijoiden myötä, vieraan kielen laulua tai puhetta kuunnellen tai tervehdyksiä opetellen.

Tarvittaessa käytössä on tukiviittomia. Vuorovaikutustilanteissa kieltä opitaan luonnollisena osana arkea. Kielen oppimisessa ja rikastuttamisessa tärkeitä ovat lastenkirjallisuus, runot, lorut ja laululeikit. Lapset saavat itse tuottaa omia kielellisiä tuotoksia, esim. tarinoita. Opetuksessa huomioidaan kielen käyttötaidot, keskustelut lasten kanssa ja pohditaan yhdessä sanojen merkityksiä ja opitaan uusia käsitteitä eri asiayhteyksissä. Leikeissä erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin liittyvää tarkoituksenmukaista kieltä harjoitellaan, esim. kaupassa käynti, puhelimeen vastaaminen. Myös oman kielen murteet ja kulttuuriset piirteet kuten elehtiminen ovat monipuolista kielen käyttöä.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Porissa on esiopetuksen alueellisten oppilashuoltosuunnitelmien yhteydessä laadittu suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Yksiköt ovat tehneet omat suunnitelmansa, jotka koskevat kaikkia varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Varhaiskasvatuksen toiminnassa tähdätään siihen, että kaikilla on hyvä olla ryhmässä. Toiminnassa vahvistetaan ryhmäytymistä ja ryhmähenkeä tukevia toimintamalleja. Varhaiskasvatuksen henkilöstö huolehtii siitä, että kukaan ei jää yksin ja kaikille on kaveri. Kaikkiin kiusaamistilanteisiin puututaan ikätason mukaisesti ja etsitään positiivisen ohjauksen kautta rakentavia ratkaisuja. Lapsiryhmän ilmapiiri on turvallinen, aikuiset ovat läsnä lapsille.

Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä. **Porissa on laadittu varhaiskasvatukseen**

turvallisuuskansio, jossa on tärkeimmät turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat, ohjeistukset ja lomakkeet.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästävyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä. **Porin varhaiskasvatus tekee Palveluliikelaitoksen kanssa yhteistyötä ruokahävikin vähentämiseksi. Toiminnoissa kiinnitetään huomiota materiaalien uusiokäyttöön ja harjoitetaan kierrättämistä. Lisäksi Porin kaupunki on mukana Hiilineutraalien kuntien (Hinku) verkostossa, jossa sitoudutaan parantamaan energiatehokkuutta ja lisäämään uusiutuvan energian käyttöä.**

Pori ympäristöineen tarjoaa monenlaista nähtävää ja koettavaa varhaiskasvatuksikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen retket ja tutustumiskäynnit suunnataan ainoastaan omaan kotikaupunkiimme. Näin vahvistetaan lapselle oman kotiseudun monipuolisuutta ja tärkeyttä. Samalla huomioidaan ympäristöstävällisyys ja hiilijalanjälki, kun matkustamme lähelle. Moneen paikkaan pääsee tarvittaessa porilaisista joukkoliikennettä hyväksi käyttäen.

Päiväkoti Ankkuri soveltaa esiopetussuunnitelmaan sisältyvää suunnitelmaa kiusaamis-, häirintä-, ja väkivaltatilanteista.

Retkillä lapset käyttävät liikenneliivejä ja myös mahdolliset avustajat ovat mukana valvomassa. Lasten turvallisuuden pohjana on riittävä valvonta, aktiivinen havainnointi ja ennakointi ja aikuisten aito läsnäolo. Fyysistä turvallisuutta luodaan ja riskitilanteita ennaltaehkäistään mm. lukitsemalla piha-alueen portit, lapset ohjataan käyttämään sisällä trossuja liukastumisen estämiseksi, lasten kiipeillessä varmistetaan turvalliset alastulot, siirtymissä liikutaan jonossa tai muuten ohjatusti ja lapsia ohjataan kulkemaan portaissa kävellen. Ryhmien ulkoilutilanteiden aikataulua porrastetaan mahdollisuuksien mukaan, jotta eri ikäisten lasten erilainen toiminta mahdollistuu pihassa paremmin (esimerkiksi isoilla enemmän tilaa vauhdikkaisiin peleihin jne). Jokaisen lapsen koskemattomuus turvataan niin, että mitään kiusaamista ei sallita ja esimerkiksi toisen satuttamiseen puututaan aina. Lapsia ohjataan ottamaan kaikki mukaan leikkiin, jotta kukaan ei jäisi yksin ja ulkopuoliseksi. Mikäli turvallisuuteen liittyviä puutteita havaitaan, ilmoitetaan asiasta viipymättä päiväkodin johtajalle. Päiväkodissa on laadittu turvallisuussuunnitelma.

Hyvinvoinnin perustana ovat päivittäiset arjen tilanteet. Ruokailussa kannustetaan maistamaan, mutta ei painosteta vaan luodaan positiivista ilmapiiriä. Päiväkodissa on tarjolla aamupala, lämmin lounas ja välipala. Ruoka tulee valmiina Fazer Amica Justiina -ravintolasta. Lapsia ohjataan huolehtimaan hygieniastaan ikätasolleen soveltuvalla tavalla, esimerkiksi pesemään kädet, ja opastetaan oikeiden vaatteiden valinnassa ja pukeutumisessa.

Arvostamme liikunnan merkitystä lasten arjessa ja huomioimme varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksen. Ulkoilemme päivittäin ja luomme mahdollisuuksia liikunnalle aktiivisten myös vähän liikkuvia lapsia sekä etsimme mahdollisuuksia myös sisällä liikkumiseen. Sisällytämme liikuntaa myös odottelu- ja siirtymätilanteisiin. Erilaisia käytettävissä olevia välineitä tuomme esiin lapsia motivoimaan ja innostamaan. Liikuntakasvatuksen suunnittelussa huomioimme sekä ryhmän että yksittäisten lasten tarpeet. Liikunta on osa ohjatun toiminnan suunnittelua mutta samoin lasten omaehtoisen liikkumisen kekseliäitä ideoita ja aloitteita hyödynnetään ja niitä vahvistetaan. Kävelyretket ja Kirjurinluodon ulkoilu- ja leikkipuistoalueen luomat liikuntamahdollisuudet ovat osa toimintaamme. Teemme paljon retkiä lähiympäristöön, ja retket nähdään merkityksellisinä myös luonto- ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Porin sivistystoimessa on valmistunut keväällä 2019 palveluverkkoselvitys. Tavoitteena selvitystä valmisteltaessa on ollut kehittää varhaiskasvatuksen toimipisteverkkoa lähipalveluperiaatteella sekä taata varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille ja henkilöstölle turvalliset ja terveelliset toimintaympäristöt.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä. **Vuosittaista toimintasuunnitelmaa laadittaessa kerrotaan, miten lapset otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja arvioitaessa. Oppimisympäristöjen tarpeiden muuttumisen vuoksi arvioinnin ja kehittämisen on oltava säännöllistä.**

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Päiväkoti Ankkurin toimintatilat ja keskeinen sijainti mahdollistavat monenlaisia oppimisympäristöjä. Käytävissä on koko ryhmän tiloja, pienryhmäkäyttöön soveltuvia tiloja, tilava piha-alue leikkivälineineen, vuokrattavissa olevat kaupungin liikuntapaikat, Pelle Hermannin leikkipuistoalue, kirjastot, Puuvillan kauppakeskus, teknisen työn tila sekä monet kaupungin retkikohteet ja bussimatkan päässä oleva metsä. Päiväkodin ulkopuoliset kohteet painottuvat enemmän esiopetusryhmän toiminnassa, kun taas pienempien ryhmässä keskeistä on aikuisten läsnäolo ja turvan antaminen lapsille. Kiusaamiseen puututaan ja sitä ei hyväksytä.

Lasten osallisuus huomioidaan oppimisympäristöjen muutoksissa, esimerkiksi lasten kiinnostuksen mukaan leikkivälineitä ja -ympäristöjä muokataan leikkiä tukevaksi, ja lasten leikki-ideat otetaan käyttöön. Kannustamme lasta kekseliäisyyteen, käyttämään mielikuvitustaan ja luovuuttaan. Aikuiset havainnoivat ja tunnistelevat tekijöitä jotka rajoittavat leikkiä, ja vähäisellä käytöllä olevia leikkikohteita rikastetaan tai vaihdetaan. Lasten töitä on esillä ja lapset saavat myös vaikuttaa niiden sijoitteluun. Lapset voivat esittää toiveitaan myös huonekalujen järjestyksen suhteen ja erilaisia ratkaisuja voidaan yhdessä kokeilla.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Porin liikunta- ja leikkikenttäverkosto on laaja. Useimman varhaiskasvatuksen yksikön ja perhepäivähoitopaikan läheisyydessä on kenttä, jota voi käyttää lasten kanssa. Lisäksi sovittuina ajankohtina on käytössä uimahalli, urheilutalo, yleisurheilukeskus, karjuhalli ja tekojäärata. Lähikoulujen kanssa voi myös sopia liikuntasalin käyttämisestä lapsiryhmän kanssa.

Lasten käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on tarvittaessa huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet. Tieto- ja viestintäteknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille. **Porilainen lasten kulttuuritarjonta on moninaista. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa huomioiden lapsiryhmän tarpeet ja yksiköiden sijainti. Kirjastot mukaan lukien kirjastoautot ovat eniten lapsiryhmien käytössä olevat palvelut. Muita kulttuuritoimen lapsiryhmien käytössä olevia palveluita on museot (Rosenlew, taidemuseo, Satakunnan museo), Rakennuskulttuuritalo Toivo ja Korsmannintalo, Luontotalo Arkki, Yhteistyötä tehdään myös Palmgren-konservatorion, Porin Sinfonietan ja Porin teatterien kanssa.**

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatuksista, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. He vastaavat myös siitä, että yhteistyötä toteutetaan tarvittaessa monialaisesti.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken, että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Henkilöstön tehtävä on avata vanhemmille toiminnan sisältöjä, miksi jotain tehdään ei pelkääntään, mitä tehdään. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Toimintasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon erilaisia tapoja, joilla vanhemmat osallistetaan toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Toiminnan suunnitteluun vanhemmat voivat tuoda omia ideoitaan ja heidän oman alansa tai harrastuksen myötä löytyvää erityisosaamistaan voidaan hyödyntää päiväkodin toiminnassa (esim. erilaiset vierailut, ammattiesittelyt, erityiset toimintapäivät jne). Syksyn vanhempainillassa ja varhaiskasvatuskeskusteluissa vanhempien toiveita kuullaan ja rohkaistaan palautteen ja kehitysideoiden antamiseen jatkossakin. Vuosittain kootaan vanhemmilta palautetta huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön ja päiväkodin arjen sujumisesta. Palautteen pohjalta toimintaa kehitetään edelleen.

Päivittäisten kohtaamisten lisäksi viestimme koteihin sähköpostilla ajankohtaisista tapahtumista ja toiminnasta sekä muilla tarvittavilla tiedotteilla. Yhteydenpidossa huomioidaan erilaiset perhetilanteet, ja mahdollistetaan esimerkiksi huoltajille erilliset vasu-keskustelut.

Päiväkodin vanhemmat voivat toimia Porin Kristillisen koulun vanhempainyhdistyksen mukana.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajien kanssa korostuu lasten kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yh-

teistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. **Porissa on kaikissa päiväkodeissa käytössä henkilöstön ja vanhempien väliseen yhteistyöhön Muksunetti ja TietoEdu sovellukset.** Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle. **Porissa toimii vanhemmista koottu asiakasraati. Vanhemmat on valittu raatiin niin, että raadissa ovat edustettuina eri varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja palvelualueet. Lisäksi joissakin päiväkodeissa toimii myös vanhempainyhdistyksiä tai vanhempainryhmiä.**

Monialainen yhteistyö

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.

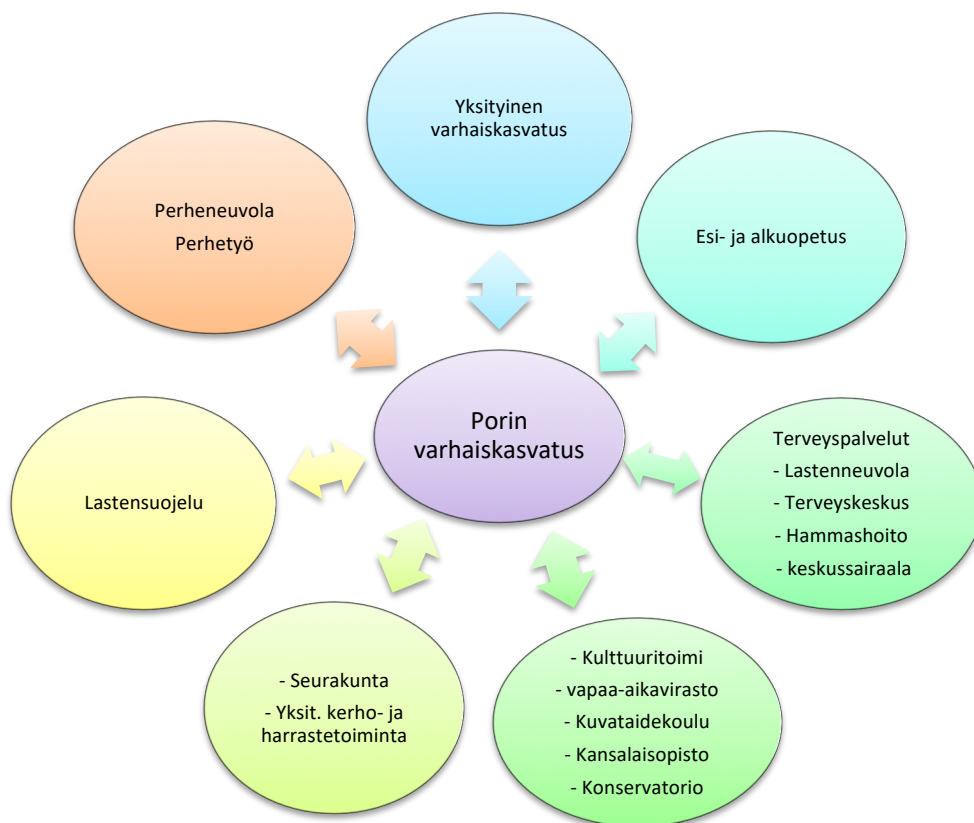
Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien yhteistyö on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.

Porin varhaiskasvatuksessa on sovitut käytännöt yhteistyöstä lastensuojelun ja lasten neuvoloiden kanssa. Lastensuojelun kanssa on sovittu muun muassa käytänteistä, jos lasta ei haeta varhaiskasvatuksesta tai jos lasta ei voida luovuttaa hakijalle. Lisäksi on sovittu käytänteet, kun lapsi on varhaiskasvatuksessa lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteenä.

Neuvoloiden kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä lasten 4-vuotistarkastusten yhteydessä. Perusturvan tavoitteena on ollut, että terveydenhoitaja voisi tehdä lasten tarkastuksia päiväkotien tiloissa. Toimintaa on ollut joissakin päiväkodeissa. Sitä laajennetaan tilojen salliessa.

Lisäksi järjestetään monialaisen yhteistyön merkeissä alueellisia ja seutukunnallisia tapaamisia, joissa voivat olla mukana esimerkiksi varhaiskasvatuksen esimiehet, konsultoivat erityisopettajat, lastensuojelun ja terveydenhuollon edustajat, perheneuvolan psykologit, puheterapeutit ja toimintaterapeutit.

Kuvio3: Porin varhaiskasvatuksen yhteistyötahot

Yhteistyötahojen kanssa on vuosittaiset säännölliset tapaamiset, joissa arvioidaan ja kehitetään toimintaa. Neuvoloiden kanssa on myös alueellisia terveydenhoitajien ja päiväkodin johtajien tapaamisia. Lisäksi varhaiskasvatuksen edustajat ovat mukana alueellisissa moniammatillisissa hyvinvointityöryhmissä sekä Porin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointityön ohjausryhmässä.

Päiväkoti Ankkurissa noudatamme Porin kaupungin ohjeistuksia ja päiväkodin johtaja osallistuu palvelusetelin piirissä olevien varhaiskasvatuspaikkojen palavereihin. Tiivistä yhteistyötä teemme samassa kiinteistössä toimivan Kristillisen koulun kanssa. Arjen yhteistyö toteutuu joskus yhteisten juhlien ja tapahtumien myötä, mutta erityisesti esi- ja alkuopetuksen yhteistyönä. Tiivis yhteistyö tukee myös lapsen kouluun siirtymisen nivelvaiheessa. Porin kristilliset seurakunnat ovat keskeinen yhteistyötahomme, ja niistä käy vierailijoita. Mahdollisuuksien mukaan vierailemme lapsille suunnatuissa tapahtumissa. Satakunnan pelastuslaitoksen kanssa yhteistyössä toteutetaan poistumisharjoitukset ja lasten paloturvallisuusopetusta. Muita mahdollisia yhteistyötahoja ovat esimerkiksi Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto. Lisäksi toisinaan on erilaisia projekteja yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

Toteutunutta yhteistyötä arvioidaan eri tahojen kanssa käytävissä tapaamisissa ja yhdessä toteutettujen hankkeiden jälkeen. Huoltajilta palautetta kootaan vuosittain kirjallisesti ja kooste siitä viedään tiedoksi johtokuntaan.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio4: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3) ja työtavat (luku 4.3). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1).

Pedagogisessa dokumentoinnissa hyödynnämme lapsen kasvunkansiota, johon voidaan sisällyttää esimerkiksi piirroksia, tehtäviä, askarteluja, lapsen omakuvapiirroksia ja valokuvia. Aikuisten kesken käytetään havainnointivihkoa, johon kunkin lapsen ajankohtaisia asioita on helppo kirjata muistiin. Näitä kaikkia, sekä mahdollisia kartoituksia, hyödynnetään kun laaditaan lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kirjatut tai muuten dokumentoidut asiat tuovat osaltaan esiin lapsen oppimisen etenemistä sekä tuen tarpeita. Kaikki dokumentoinnin myötä saatava tieto ohjaa toiminnan suunnittelussa ja auttaa näkemään lasten tarpeita. Myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö dokumentoinnissa, tuo lisätietoa ja näkökulmia lapsen kasvusta, esim. (kuva-)viestit kotoa tms. Lisäksi voidaan koota muistoksi kuva-CD lapsen varhaiskasvatusvuosista.

4.3 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehityksessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntyä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havainnoita käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

4.5 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytyneen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimi-

sen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

Kielten rikas maailma	• tavoitteena kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittyminen
Ilmaisun monet muodot	• tavoitteena tukea <i>musiikillisen, kuvallisen</i> sekä <i>sanallisen ja kehollisen ilmaisun</i> kehittymistä sekä tutustuttaa eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön
Minä ja meidän yhteisömme	• näkökulmia eettiseen ajatteluun, katsomuksiin, lähiyhteisön menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen sekä mediaan
Tutkin ja toimin ympäristössäni	• valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöä, tukea matemaattisen ajattelun kehittymistä, myönteistä suhtautumista matematiikkaan, ympäristö- ja teknologiakasvatusta.
Kasvan, liikun ja kehityn	• liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita

Kuvio5: Oppimisen osa-alueet

Ehdytty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

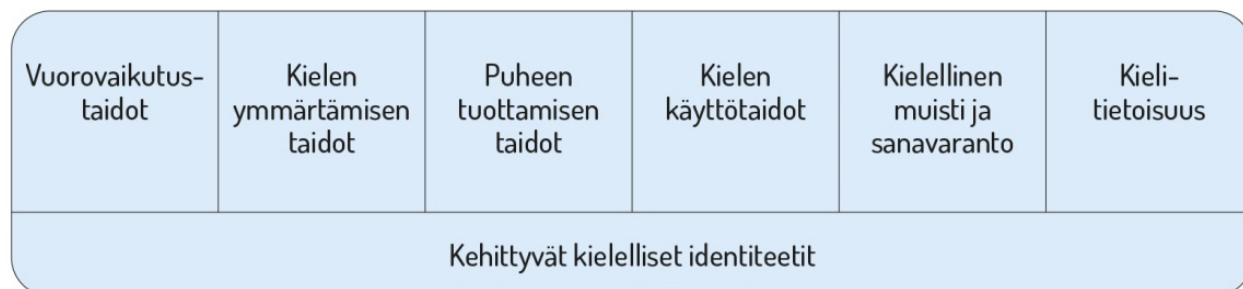
Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten *kielellisten taitojen ja valmiuksien* sekä *kielellisten identiteettien* kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde, että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä, joiden kehittyminen ja käyttäminen voi olla tilanteittain eriyntynyt. Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. *Kielelliset identiteetit kehittyvät*, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.

Kuvio6: Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten *kielen ymmärtämisen taitoja* tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tuki-
viittomia.

Lasten *puheen tuottamisen taitojen* kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhutua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten *kielen käyttötaitoja* ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän *kielellinen muistinsa* ja *sanavarantonsa* laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten *kielitietoisuuden kehittymistä*. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikkillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten *musiikillisen, kuvallisen* sekä *sanallisen ja keuhollisen ilmaisun* kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle

on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen *musiikillisen ilmaisun* tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääninympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perusrytmeistä, sanarytmeistä ja kehosoitamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla. Käsityöllisen toiminnan ja ilmaisun tavoitteena on tarjota lapsille tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia pehmeitä ja kovia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia tekniikoita. Lapset saavat ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten käsityöllisessä toiminnassa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä, että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan *sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun* esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään *eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden* sekä *median* näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyyteen, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen *katsomuskasvatuksessa* yhteisen tutustumisen kohteena ovat ensisijaisesti lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan katsomusten rinnalla. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Varhaiskasvatus on uskonnollisesti sitouttamaton. Katsomuskasvatuksen ja seurakunnan kanssa tehtävän muun yhteistyön välillä on hyvä tehdä ero. Katsomuskasvatus pitää sisällään kaikki lapsiryhmässä esiintyvät uskonnot ja katsomukset sekä uskonnottomuuden. Niihin tutustutaan ja niitä käsitellään lapsen kehitystason mukaisesti arjen tilanteissa ja vuoden kulkuun liittyen. Katsomuskasvatus on luonteeltaan yleissivistävää ja kuuluu kaikille lapsille. Vastuu sen toteuttamisesta on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Muu yhteistyö voi sisältää myös uskonnollisia tilaisuuksia (esim. adventti-, pääsiäis- ja kevätkirkot, kouluun lähtevien siunaaminen). Nämä tilaisuudet suunnitellaan yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuvat ne lapset, joiden vanhemmat antavat siihen luvan. Lupa kysytään Tietoja lapsesta –kaavakkeessa. Henkilöstö huolehtii tiedottamisesta lasten vanhemmille ja järjestää muille lapsille vaihtoehtoisia pedagogista toimintaa. Uskonnollisista tilaisuuksista sekä vaihtoehtoisesta toiminnasta on tiedotettava vanhempia riittävän ajoissa. Esimerkiksi Vasu kirkossa; <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content376618>

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa *mediakasvatuksen* tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten *matemaattisen ajattelun* kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös *ympäristökasvatusta* ja *teknologiasvatusta*. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa *matemaattisen ajattelun* eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitteluun sijainti- ja suhdekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemuksen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävä elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleen käytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan tietoteknologisiin laitteisiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen oppimisen alueeseen sisältyy *liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen* liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia *liikkumaan* monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, ja lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvuille, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattuja liikuntatuokioita. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontunte-
musta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-,
liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään
eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan
innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luonte-
vasti kestoltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee
saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta.
Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista lii-
kuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai mu-
siikkiliikunnasta. Eri vuodenaikoja tulee hyödyntää siten, että lap-
set saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenajalle tyypilli-
siä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävästi syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Porin varhaiskasvatuksen ruokailuissa noudatetaan Opetushallituksen tekemää varhaiskasvatuksen ruokailusuositusta. Lapsia kannustetaan ruokailun yhteydessä maistamaan uusia makuja, mutta syömiseen tai maistamiseen pakottaminen tai ruualla palkitseminen (esimerkiksi leivän antaminen vasta kun lapsi on syönyt pääruoan) ei tue syömisen myönteistä kehitystä. Aikuisen esimerkkiruokailu lasten kanssa, myönteinen ruokapuhe ja monipuolinen tutustuminen ruoka-aineisiin kannustavat lasta maistamaan ja laajentamaan vähitellen ruokavalionsa koostumusta.

Avointen päiväkotien ryhmissä lapset tuovat omat eväät kotoa. Eväistä keskustellaan yhdessä vanhempien/hoitajien kanssa ja tuetaan terveyttä edistäviä valintoja. Toimintaan sisällytetään myös ruokakasvatuksellista toimintaa, esimerkiksi kasviksiin tutustumista.

Ruokakasvatuksessa voidaan monipuolisesti hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä kuten läheistä metsää, ruokakauppaa, toria tai digitaalisia oppimisympäristöjä. Lisäksi ruokasuositus antaa henkilökunnalle apuvälineitä varhaiskasvatustietäisten lasten ravitsemuksen arviointiin ja seurantaan yksiköissä tapahtuvan itsearvioinnin ja työn kehittämisen tueksi. Lisätietoa: Varhaiskasvatuksen ruokailusuositus <http://www.julkari.fi/handle/10024/135907>

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa *terveyteen* ja *turvallisuuteen* liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa puukeutumiset-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Varhaiskasvatuksessa juhlistetaan lasten syntymäpäiviä. Terveellisten tapojen edistämiseksi emme juhlista sankaria tarjoiluilla vaan päiväsankaria muistetaan esimerkiksi leikein, kortilla tai laululla karkki- ja herkkutarjoilun tms. sijaan. Syntymäpäivän viettotapoja voivat olla esimerkiksi sankarin oma lempilaulu, muu esitys, yhdessä tekeminen tai leikki. Lisää vinkkejä syntymäpäivien viettoon: <https://neuvokasperhe.fi/ammattilaiset/5-vinkki%C3%A4-herkuttomien-syntt%C3%A4rien-viettoon-%C3%A4iv%C3%A4kodeissa-ja-kouluissa>

Porin varhaiskasvatuksessa tiedostetaan myös levon tärkeys varhaiskasvatuspäivän aikana. Lapsen edun mukaista on, että hänellä on mahdollisuus lepoon ja uneen päivän aikana. Tämä ei tarkoita, että kaikkien pitäisi nukkua päivällä. Lepäämisen aikana voidaan kuunnella satua tai rauhallista musiikkia.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä. Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, hoitajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä *ruotsia* että *suomea*. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -

taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttä ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti *vieraskielisten* ja *monikielisten* lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttä ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Porin varhaiskasvatuksessa on käytössä suomi toisena kielenä (S2) -materiaali (Vieraasta kulttuurista tulevan lapsen kohtaaminen Porin varhaiskasvatuksessa). S2-materiaali on laadittu kasvatushenkilöstön tueksi ja ohjeistukseksi toimittaessa suomea toisena kielenään puhuvien tai opettelevien lasten kanssa porilaisessa varhaiskasvatuksessa. Lisäksi vieraskielisten ja monikielisten lasten osalta henkilökunnan tukena toimii Porissa kaksi S2-opettajaa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielillä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatustilaisissa säädettyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatustilaisissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kielenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kielenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikyllyn kaltaisia.

Porissa on määritelty erikseen yksikkökohtaisten toimintasuunnitelmien sisällöt. Niissä tarkennetaan pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita huomioiden lasten ikä ja kehitys sekä eri toimintamuotojen ominaispiirteet. Lisäksi perhepäivähoito ja avoimet päiväkodit tekevät molemmat oman toimintasuunnitelmansa paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta.

5. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa yhteistyö lapsen, huoltajan, varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä varhaiskasvatuksen muun henkilöstön kanssa on tärkeää. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamista hyödynnetään tuen tarpeessa olevien lasten erityisopetus- ja kasvatustehtävissä sekä muun henkilöstön konsultoinnissa ja ohjauksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sitä.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siihen kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut ja työnjako, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttamistapa ja arviointi.

Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoitoryhmässä. Lapsiryhmän kokoa arvioidaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu ja tuen tarve ja se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Lapsen edun vaatiessa tukea voidaan järjestää myös osittain tai kokonaan erityisryhmässä.

Tukea voidaan antaa myös avoimessa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Yhteistyössä huoltajien kanssa voidaan myös sopia, että lapsi siirtyy päiväkotiin säännölliseen varhaiskasvatukseen saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Tukitoimet perustuvat kehitysriskien tunnistamiseen, kehityksen havainnointiin ja arviointiin. Toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet. Yleiseen tukeen liittyy ennaltaehkäisevä, lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöihin sidoksissa oleva näkökulma, jossa lapsen tuen tarpeisiin vastataan mahdollisimman nopeasti. Lapsen huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön toimiva yhteistyö antaa edellytykset lapsen hyvälle kasvulle ja kehitykselle.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä yleinen tuki järjestetään osaksi lapsen arkea. Varhaiskasvatushenkilöstö vastaa turvallisen ja lasta huomioivan vuorovaikutussuhteen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa. Toimintatavat ja oppimisympäristö muokataan lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi.

Toiminta tapahtuu pienryhmissä, joissa tarpeen mukaan käytetään esim. toiminnan kuvittamista, tukiviittomia tai muita tukimuotoja.

Lapsi voi saada (tehostettua tai erityistä) tukea kunnallisessa lähipäiväkodissa siten, että ryhmää voidaan pienentää tai ryhmässä voi olla avustaja. Tuettua varhaiskasvatusta lapsi voi saada lisäksi joko alueellisissa pienennetyissä ryhmissä tai integroiduissa erityisryhmissä. Tuettuun varhaiskasvatukseen haku on kerran vuodessa keväällä.

Varhaiskasvatuksen asiantuntijoina ja varhaiskasvatushenkilöstön tukena toimivat varhaiskasvatuksen konsultoivat erityisopettajat. Joissakin päiväkodeissa on omat resurssierityisopettajat.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö täyttää jokaisesta 4v. lapsesta havainnointilomakkeen, joka kuuluu osana sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, että neuvolan 4v. tarkastukseen. Vanhemmat vievät lomakkeen neuvolaan ja toimittavat neuvolasta saadun kirjallisen palautteen päiväkotiin tai perhepäivähoitopaikkaan. Tarvittaessa lapsen kehityksen arviointiin voidaan käyttää myös 5- vuotislomaketta em. tapaan.

5.2 Yhteistyö lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, kuten lastenneuvolasta, kasvatus- ja perheneuvolasta tai vammaispalveluista. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä. **Varhaiskasvatusikäisen lapsen psykologi –, puheterapeutti- ja muut asiantuntijapalvelut toteutuvat Porin perheneuvolassa.**

Huoltajan kanssa keskustellaan tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista. Hänen kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön. **Ensisijaisena periaatteena on, että huoltaja / huoltajat osallistuvat lapsen kehityksen ja oppimisen tuen suunnitteluun ja arviointiin.**

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

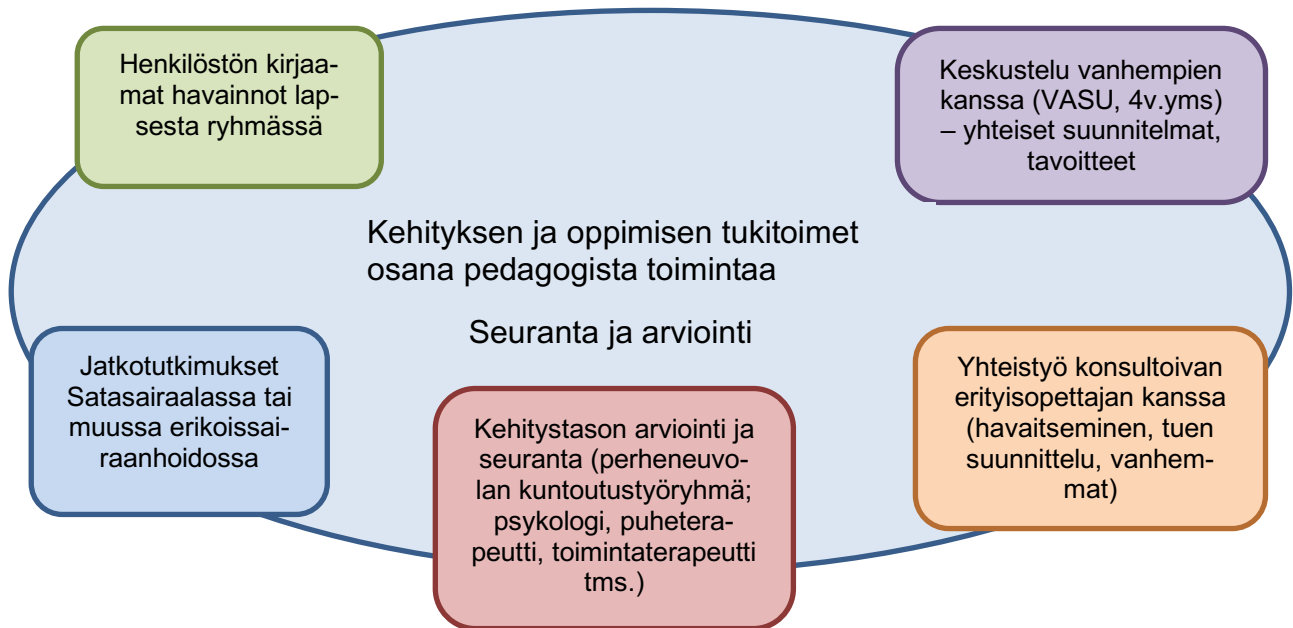
Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työ tavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia.

Lapsen tuen tarve voi olla lyhytaikaista ja vähäistä. Silloin voi riittää yksittäinen tuen muoto tai järjestelyt, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman nopeasti ja varhaisessa vaiheessa. Osa lapsista tarvitsee enemmän ja säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja toisiaan täydentävinä.

Varhaiskasvatuksessa lapselle voidaan antaa tukea monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä. Pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultoiva tai jaksottainen tuki, lapsikohtainen ohjaaminen, tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä erityisten apuvälineiden sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lapsen tukeen voi myös kuulua viittomien ja kuvien käyttö tai muu kielen ja kommunikoinnin tukeminen. **Porin varhaiskasvatuksessa on monikulttuuristen ja –kielisten perheiden tueksi tarjolla S2-opettajien palveluja.** Rakenteellisia järjestelyjä ovat muun muassa ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoitukseen tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut. Hyvinvointia tukevia muita järjestelyjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio.

Kuvio7: Tuen toteuttaminen Porin varhaiskasvatuksessa

Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuen tarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä kokoaikaista, jatkuvaa ja yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen osa-alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuen tarve. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki vertaisryhmässä edellyttää suunnitelmallisuutta, erityisosaamista sekä mahdollisesti erilaisia järjestelyjä tai apuvälineitä. Lapsi tarvitsee apua ryhmässä toimimiseen, toiminnallista eriyttämistä sekä aikaa perustaitojen harjoitteluun. Tällöin tuki voi edellyttää henkilöstön erityispedagogisen tai sairaanhoidollisen osaamisen vahvistamista tai monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa.

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen edellyttää jatkuvaa havainnointia, dokumentointia ja arviointia lapsen tuen tarpeista ja toimenpiteiden vaikutuksista ja riittävydestä. Ensimmäiseksi tarkastellaan käytössä olevia toimintatapoja ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta

arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnin ja sen pohjalta tapahtuvan tuen suunnittelun on hyvä perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen.

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa tuetaan. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arviotaessa (luku 1.3).

Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Annetun tuen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti, ja suunnitelmaa tulee muuttaa tarpeen mukaan. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen tulee kirjata ja tavoitteita muuttaa uutta tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Kun lapsi saa kehitykseensä ja oppimiseensa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tulee kirjata luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut esimerkiksi, toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, pienryhmätoiminta tai viittomien ja kuvien käyttö
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat.

Kun lapsella on tehostetun tai erityisen tuen tarvetta lapsen vasu –keskustelu käydään vähintään kahdesti toimintakauden aikana. Lisäksi arviointikeskustelut sovitaan vanhempien ja yhteistyötahojen kanssa tarpeen mukaan. Lapsi osallistuu oman suunnitelmansa laatimiseen ja arviointiin keskustelujen sekä erilaisten haastattelu- ja arviointilomakkeiden avulla ikä- ja kehitystaso huomioiden. Lapsen vasu toimii esiopetuksen oppimissuunnitelman pohjana.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen järjestetään yhteistyössä vanhempien kanssa tarvittavat tiedonsiirtokeskustelut. Jos lapsi on saanut varhaiskasvatuksessa tehostettua tai erityistä tukea on Porissa sovittu, että sen perusteella voidaan laatia yhdessä huoltajien kanssa jo esiopetusta edeltävänä keväänä pedagoginen arvio ja aloittaa esiopetus tehostettua tukea antamalla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan valtakunnallisten perusteiden (s.52 esiops) mukaan järjestää kolmella eri tavalla. **Porissa lähtökohtana on, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen. Päätöksen oikeudesta pidennettyyn oppivelvollisuuteen tekee toimintasäännössä määritelty viranhaltija.**

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Porin Kristillisen päiväkotin Ankkurin kristilliseen maailmankatsomukseen perustuva varhaiskasvatus
Kristillinen maailmankatsomus ilmenee varhaiskasvatuksen arvoissa, kasvatustavoitteissa, toiminta- toimintakulttuurissa. Kristillisuus näkyy päiväkodin arjessa esimerkiksi juhliissa ja tapahtumissa. Enemmän kysymyksessä on kuitenkin maailmankatsomuksesta nouseva tapa ajatella ja pohtia arvopohjan mukaisia katso- musnäkökulmia, mikä tapahtuu läpäisyperiaatteella kaikessa toiminnassa.

Toiminta, kasvatus ja opetus ovat varhaiskasvatukselle asetettujen yleisten kasvatustavoitteiden ja opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisia. Ne eivät edellytä lapsen henkilökohtaista sitoumusta tai pyri vaikuttamaan siten, että hän sitoutuu kristilliseen maailmankatsomukseen tai jonkun sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen. Kristillisessä varhaiskasvatuksessa korostetaan lapsen ja huoltajien valinnanvapautta. Tämän arvon kunnioittaminen merkitsee kristillisen päiväkodin toiminnassa esimerkiksi sitä, että lapselta tai heidän perheiltään ei edellytetä kristillistä maailmankatsomusta. Päiväkoti pyrkii avoimeen keskusteluun ja oman toiminnan itsearviointiin lisätäkseen kirjoitetun, toteutetun, toteutuneen ja koetun varhaiskasvatussuunnitelman yhdenmukaisuutta sekä toiminnan läpinäkyvyyttä. Näin kukin perhe voi vapaasti arvioida päiväkodin toimintaa ja sen taustalla vaikuttavia näkemyksiä.

Koulun ja päiväkodin tulkinta kristillisyydestä kunnioittaa erilaisia kristillisiä näkemyksiä, eikä päiväkotia edusta yhtä tiettyä kristillistä näkemystä. Lapselle halutaan tarjota mahdollisuus olemassaolon pohdintaan sekä tarjotaan aineksia minäkuvan, oman arvopohjan ja elämäntutkimuksen muodostamiseen. Lapsia rohkaistaan suhtautumaan arvostavasti ja kunnioittavasti eri tavoin ajatteleviin ja erilaisen maailmankatsomuksen omaaviin ihmisiin.

Opetuksella tuetaan katsomustietoisuuden kehittymistä, lapsen omaehtoista ajattelua ja tarjotaan aineksia maailmankatsomuksen rakentamiseksi. Lapset nostavat esiin kristillisyyteen ja maailmankatsomukseen liittyviä kysymyksiä toiminnan yhteydessä myös spontaanisti. Näissä tilanteissa opettaja pyrkii edistämään monipuolista, avointa, rakentavaa, rehellistä ja toista kunnioittavaa keskustelua ja rohkaisemaan puhumista myös vaikeista ja erimielisyyksiä aiheuttavista kysymyksistä. Näin opetuksella pyritään kehittämään lapsen katsomustietoisuutta ikätaso huomioiden.

Kristillisen varhaiskasvatuksen arvoina korostetaan ihmisen arvoa, lähimmäisyyttä, armollisuutta, yhteisöllisyyttä, rehellisyyttä, kunnioitusta, luottamusta, kiitollisuutta ja katsomustietoisuutta. Näitä arvoja käsitellään laajemmin luvussa 2.4 ja niiden pohjalta nousevaa toimintakulttuuria luvussa 3.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1 Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutusta eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa. Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt.

Kasvattajan oman toiminnan arviointi on säännöllistä. Ryhmät sopivat viikoittaiset tiimipalaverit. Henkilökunta tarkastelee toimintaansa suhteessa lapsiin. Oman työn arviointiin kuuluvat myös kehityskeskustelut, kyselyt, arviointisuunnitelmat. Tiimien suunnitteluun ja arviointiin liittyviä lomakkeita löytyy yhteisistä tiedostoista.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on myös osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvuissa 1 ja 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, ovat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen suunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.